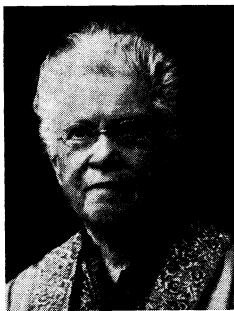

SELMA LAGERLÖF-GESTALTER I VERKLIGHETEN

DALAKOLONIN I JERUSALEM

Av fil. d:r HILMA GRANQVIST, Helsingfors

SELMA LAGERLÖF har själv sagt, att hon knappast skrivit något, till vilket hon ej skulle ha fått impulsen från yttervärlden, vare sig det är en sak, som hon själv varit med om, eller en bestämd händelse, som hon antingen läst eller hört talas om. Det är tack vare, att hon i hög grad lägger verkligheten till grund för sitt författarskap, som det kan hända, att man i det levande livet får stifta bekantskap med personer, som hon i sina böcker beskrivit. För den, som hela sitt liv beundrat Selma Lagerlöfs skriftställarskap

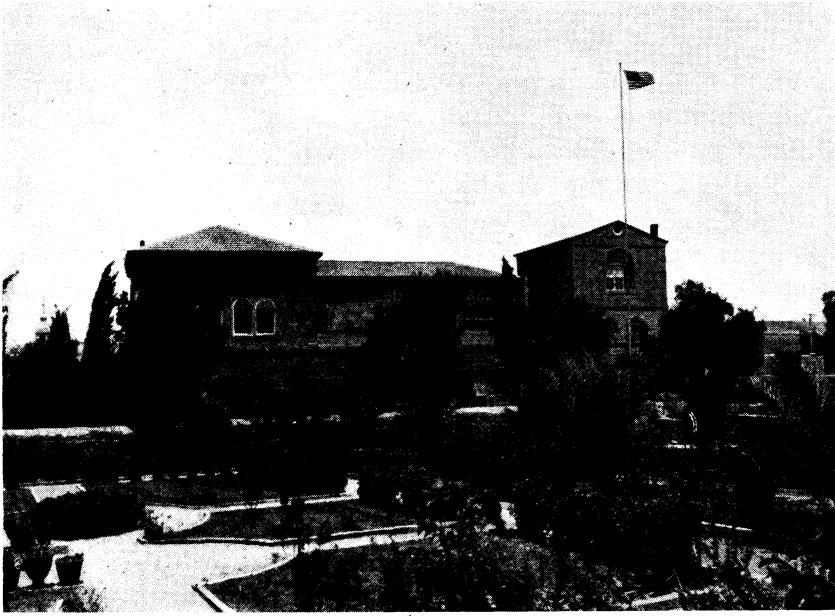
Mrs ANNA SPAFFORD,
Amerikanska koloniens
(Dalakoloniens) stifterska.

såsom något av det yppersta litteraturen erbjuder, är det en säregen upplevelse att personligen komma i kontakt med en miljö, som hon skildrat, eller att i det verkliga livet möta gestalter, vilkas sjäsliv och livsöden författarinnan med det varma hjärtat och den fina psykologiska förståelsen odödliggjort i sina verk. — Vad jag här kommer att framställa är personliga hågkomster och iakttagelser av Amerikanska kolonin eller, såsom vi här i Norden bruka säga, »Dalakolonin» i Jerusalem, vilken ju tack vare Selma Lagerlöfs roman Jerusalem vunnit världsrykte.

Jag blev bekant med kolonins medlemmar i Jerusalem samtidigt med att Selma Lagerlöf i Stockholm slog sitt stora slag för dem, när hon vid den ekumeniska kongress, som år 1925 sammankallats av ärkebiskop Nathan Söderblom, inför hela världens samlade prelater framhöll kolonisterna såsom ett exempel för kristenheten. De hade förverkligat urkristendomens kärleksideal, förklarade hon.

Kolonins stifterska är Mrs Anna Spafford. I romanen Jerusalem kallar Selma Lagerlöf henne Mrs Gordon. Född i Stavanger följde hon vid tre års ålder sina föräldrar till Amerika. Där växte hon upp och gifte sig med en jurist och ämbetsman i Chicago vid namn H. G. Spafford. År 1873 reste hon tillika med sina fyra döttrar från Amerika till Europa. Ångaren gick under på Atlanten. Hon måste åse, hur alla hennes barn och med dem hundratal passagerare vid skeppsbrottet omkommo i vågorna. Men när allt omkring henne var vild förtvivlan, tyckte hon sig i dånet av stormen höra orden: »Det som fordras för att livet skall bli lika lätt som döden, det är enighet, enighet, enighet.» Hon beslöt att, om hon skulle räddas, ägna hela sitt liv åt att verka för att försöka skapa enighet bland människorna. Hon blev räddad och fördd i land på Frankrikes kust. Därifrån återvände hon ensam till sin make, som stannat kvar i hemmet på andra sidan Atlanten. För honom omtalade hon den vision hon haft och jämte andra amerikaner grundade de ett litet samfund i Chicago. Senare ansåg sig Mrs Spafford bättre kunna verka för sin idé i Jerusalem. Då flyttade hon och hennes trosförvanter dit. Hennes man följde också med. År 1881 anlände 19 personer av samfundet till det Heliga landet, och av en turk hyrde de ett hus innanför Damaskusporten i Jerusalem. Där levde de i fullkomlig egendoms-gemenskap och försökte göra så mycket gott de kunde. De vunno många sympatier, särskilt bland landets muhammedanska befolkning, men av egna landsmän i Jerusalem hade de mycket ont att lida. De betraktades som fantasterna. De medlemmar, som samlats kring Anna Spafford eller såsom Selma Lagerlöf säger Mrs Gordon, kallar författarinnan *gordonister*.

År 1894 reste några av samfundets medlemmar, alltså gordonisterna, över till Amerika. De stannade i Chicago i två år, och där anslöto sig till dem medlemmar av ett annat religiöst samfund, som var grundat av en svensk-amerikan, som av Selma Lagerlöf kallas Helgum. Då jag senare kommer att utförligt uppehålla mig vid Helgum, ges här nu först blott några fakta och data, som äro nödvändiga för att få en överblick av kolonin. När Mrs Spafford i april 1896 återvände till Jerusalem, medföljde Helgum och likaså hans Chicagoanhängare *helgumianarna*. Men nu fanns det medlemmar av helgumianarnas sekt också i Sverige, där Helgum år 1889 under ett besök i hemlandet grundat en filialförsamling. Jämte Mr Jakob Spafford, en adoptivson till

Dalakolonien i Jerusalem.

Mrs Spafford, reste han över till Sverige för att avhämta Dalasvenskarna, som önskat ansluta sig till kolonin i Jerusalem. Dessa hade sålt sin egendom och rustat sig för den långa resan. Den långa raden av emigranter avgick från Nås tidigt på morgonen den 23 juli till närmaste järnvägsstation. Förgäves hade släktingar och bekanta sökt avråda dem. Vilken garanti hade de för att det ej gick dem illa? Kanske hade de, när allt gick omkring råkat ut för bedragare, som blott eftertraktade deras egendom och skulle lämna dem åt sitt öde, sedan de lagt beslag därpå? Sådana varnande röster saknades ej. Resan gick emellertid lyckligt över Göteborg till Antwerpen och därifrån med Deutsche Levante-Linie förbi Malta till Jaffa. Den 14 augusti 1896 satte svenskarna sin fot på Palestinas jord. Den 14 augusti innevarande år är det alltså 40 år, som svenskarna varit i Jerusalem. Inalles var det 38 Nåsbor. De fördes till kolonins då nya bostad, som ligger 10 minuter norr om Damaskusporten och som förblev Centralhemmet för kolonimedlemmarna.

Mycket har jag beklagat, att jag aldrig blev i tillfälle att se Mrs Anna Spafford, kolonins grundarinna, som måste ha varit

en sällsynt personlighet. Hon dog vid 81 års ålder år 1923. När ryktet om hennes död nådde Europa, råkade jag vara i Berlin på besök hos en tyska, som stod kolonin mycket nära. Hon uttalade för mig sina farhågor för kolonins blivande öde. »Hur skall det gå med kolonin nu, när dess ledarinna är ur tiden?» sade hon. Så helt menade hon den vara Mrs Spaffords skapelse. Mrs Spafford var den ledande och sammanbindande kraften.

När jag två år senare reste till Jerusalem, medförde jag av samma tyska ett rekommendationsbrev till Mrs Bertha Spafford-Vester, som är en dotter till grundarinnan — född i Chicago efter skeppsbrottet — och efter moderns död den ledande personligheten inom kolonin.

Det var en söndag i augusti år 1925 jag för första gången begav mig till Amerikanska kolonin i Jerusalem. Jag hade fått veta, att man firade sin gudstjänst var söndag eftermiddag och att detta var ett mycket lämpligt tillfälle att göra sitt inträde i kolonin. Jag kom just, när gudstjänsten började. Den skedde enligt enklast möjliga ritual. Några andliga sånger sjöngos — mycket vackert, ty det fanns en kör bland kolonisterna. Och så läste Mr Jacob Spafford, grundarinnans redan tidigare nämnda adoptivson, upp ett kapitel ur bibeln mycket långsamt utan kommentarer. Den gången var det om den goda Herden, och alla de närvarande visste, hur väl orden att herden går före sin hjord överensstämmer med förhållandena i det Heliga landet än i dag som är. Sedan sjöngs igen några sånger.

När gudstjänsten var slut, vände jag mig till Mr Spafford. Jag frågade honom, när jag kunde träffa Mrs Spafford-Vester. Han svarade: »Hon är icke hemma nu. Hon har just firat bröllop för sin äldsta dotter och har nu följt brudparet på deras bröllopsresa till Libanon.» Men Mr Spafford lovade framföra brevet till henne, så snart hon komme åter till Jerusalem. Då Mr Spafford hörde, att jag var från Finland, begynte han tala svenska. Naturligtvis uttalade jag min förvåning över att han, som jag visste höra hemma i Jerusalem av judisk börd, kunde tala mitt modersmål. Han svarade, att han lärt sig språket, när han reste ut för att möta Dalasvenskarna, som velat ansluta sig till kolonin.

Efter gudstjänsten bjöds på kaffe och jag blev därvid föreställd för flere av kolonisterna. Jag upplevde nu samma sensation, som så många före och efter mig, att stå ansikte mot ansikte med Selma-Lagerlöf-svenskarna från romanen Jerusalem.

Josef Larsson, förebilden till Ingmar Ingmarsson, på gamla dagar i Jerusalem, med Oljeberget i bakgrunden.

Bland dessa tillvinner sig Josef Larsson ett speciellt intresse, därför att han är förebilden till Ingmar Ingmarsson. Selma Lagerlöf begynner sin roman Jerusalem med att låta Ingmar Ingmarsson en vacker vårdag gå och plöja sin hemåker i Dalarne. Sedan dess har han i många år plöjt och sått och skördat i Jerusalem. Nu är han redan gammal, och man har svårt att identifiera honom med Ingmar Ingmarsson, den svenska bondetyp, vilken är som mejslad i granit i sina kraftiga drag. När man ser honom, frågar man sig, om han, som fått lära sig att dagligen böja sig för och underordna sig sina mer målmedvetna amerikanska systrar och bröder, under årens lopp fått det säregna i sin karaktär bortslipat, alldeles som han numera helst slår över till engelska i stället för att tala sitt eget svenska tungomål. Josef Larsson har med rötterna blivit uppryckt ur sin rätta hemjord och därmed förlorat i kraft och styrka. Han skulle icke numera — så som han gör i romanen — kunna ingripa i kolonins öde och länka det i andra fåror. Han är änglagod och mild men fullkomligt verklighets- och livsfrämmande. Vid den stora och svårartade kris, som kolonin för något år sedan genomgick, skrev Josef Larsson hem till Sverige, att så länge de bara sökte »Guds vägar», så gick allting bra, men att, när nu en del av dem begynt att skaffa sig rikedomar och tänka bara på egen fördel, så har det begynt gå på tok och urspåra. De djupare liggande orsakerna

till konflikten kunde han ej längre följa med. — Helst tänker man sig honom såsom på bilden stående på ett skördefält i Jerusalem med Oljeberget såsom bakgrund.

Icke mindre god och snäll än Josef Larsson är hans hustru Brita. I denna onda värld är det verkligen en glädje att vara tillsammans med en så god gammal kvinna. Jag ser henne inför mina ögon med sitt alltid blida fina leende. Om mannen sått och planterat i den heliga jorden liksom en gång i fädernejorden, så upptog hans hustru Brita också där ute i Jerusalem sina hemsslor från Dalarne. Kolonin höll sig en tid med fähus och då fick Brita Larsson sköta om korna där. »Till kossorna talade jag svenska», berättade hon en gång. Inte bara djuren, även människorna skulle oberoende av det språk de talat förstått henne, om hon sagt dem svenska ord, ty om henne gäller, att det är hjärtats språk, hon talar, och hjärtats språk förstås av levande varselser i hela världen.

Naturligtvis är denna karakteristik skriven först efter det jag flere gånger sammanträffat med kolonins medlemmar.

När jag första gången sammanträffade med dem och vi sutto ute på terrassen och drucko kaffe, förklarade jag entusiastiskt, hur jag kände dem genom Selma Lagerlöfs underbara bok, som jag om och om igen läst med hänförelse. Men det räckte inte länge, innan jag märkte, att vi talade två olika språk. Den ena efter den andra av Selma-Lagerlöf-svenskarna kom fram med: »Ja, är det inte förfärligt, hur hon skildrar oss. Inte skall man tro, att vi är sådana.» Sven Hedin berättar också i sin bok »Till Jerusalem», om hur slagen han blev av, hur olitterära Dalasvenskarna voro, och han uttalar förmodan, att de flesta av dem troligen aldrig läst sin berömda landsmaninnas bok utan blott ryktesvis hört, vad hon berättar om dem. De ha knappast själva en aning om, i vilken grad intresset för dem väckts genom Selma Lagerlöf.

I alla fall berörde Dalasvenskarna ett litterärt problem, när de ansågo sig böra taga avstånd från Selma Lagerlöfs skildring av dem. Det är många litteraturhistoriker, som ha varit böjda för att anse författarinnsans bok Jerusalem såsom en kritik av den gordonistiska sektreligionen. Jag hänvisar till en för några år sedan (1932) utkommen biografi över Selma Lagerlöf av Stellan Arvidson. Denne säger uttryckligen att författarinnan ofta blivit missförstådd i det fallet men framhåller, att hon i själva verket

tager gordonisternas parti och »sympatiserar med det nyktra, livsdugliga, ometafysiska i deras religion». Litteraturhistorikerna behöva inte längre tvivla. Vid det omtalade ekumeniska mötet i Stockholm deklarerade Selma Lagerlöf klart och tydligt sin ståndpunkt, när hon på allvar uppställde kolonin som ett exempel för den övriga kristenheten.

När Mrs Bertha Spafford-Vester återvänt från resan till Libanon, höll hon i sitt hem en avskedsfest för det unga paret, emedan mannen, herr Lind, skulle förestå kolonins affär i New York, dit de unga reste blott några veckor efter bröllopet. Jag hade erhållit en inbjudan till denna fest. Nästa gång, jag kom för att hälsa på Mrs Spafford-Vester, visade hon mig ett särtryck på engelska av det tal, som Selma Lagerlöf hållit om kolonin vid det ekumeniska mötet i Stockholm. Hon skrev till författarinnan och tackade därför. Några veckor senare, när jag åter var i kolonin — jag deltog då i en av de gemensamma måltiderna — visade mig Mrs Spafford-Vester Selma Lagerlöfs svarsbrev. Det var mycket vänligt och hjärtligt skrivet, men Mrs Spafford-Vesters inbjudan att komma och hälsa på i kolonin sade författarinnan sig vara tvungen att avböja. Hon kunde icke tänka på att företaga en så lång resa, menade hon.

I Jerusalem var Selma Lagerlöfs tal ägnat att väcka en viss förvåning. Man hade där på känn, att inom kolonin allt då icke mera var som sig borde, ehuru kolonisterna själva ännu knappast anade, hur nära en katastrof var förestående. Skulle man ha frågat dem, om det var sant att där såg ut att bli splittring, hade de förnekat det och avvisat det som grundlösa beskyllningar av deras avundsmän. Och dock hade gryende tvivel, som de själva voro omedvetna om, redan vunnit insteg inom deras egen krets, och blott några få år senare skulle flere av dem ha sett som en slöja ryckas bort från deras ansikten, så att allt syntes dem i en ny och förut icke anad belysning.

Men ännu rådde där frid och harmoni inom kolonin. Flere gånger sammanträffade jag med Mrs Spafford-Vester och gladde mig mycket över vart tillfälle jag hade att tala med denna vackra, eleganta och intelligent kvinna. Alldeles särskilt minns jag vårt samtal vid mitt avskedsbesök i mars år 1927, när jag efter första besöket lämnade det Heliga landet.

Mrs Spafford-Vester berättade mig då om sin mor och hennes intressen för olika frågor, så t. ex. judefrågan. Hon sade sig med

speciell uppmärksamhet ha följt med sionistfrågan, just emedan hennes mor hade varit så intresserad. Vad hon förtäljde mig om sina föräldrars historia och om kolonin överensstämde i hög grad med vad man får läsa i Selma Lagerlöfs »Jerusalem». Man behöver egentligen bara utbyta namnet Mrs Gordon mot Mrs Spafford. Det var också intressant att höra Mrs Spafford-Vesters tankar och reflexioner om kolonin. Hon såg mycket ljusst på dess framtid och uttalade sig med största tillförsikt därom.

»Miss Granqvist», sade hon, »jag har gjort den observationen och ofta kommit att tänka på att till Jerusalem har under tidernas lopp kommit otaliga människor, som med lågande entusiasm här velat grunda stora ting. Men de allra flesta har snart fått se sina förhoppningar slagna i spillror av livets stormar. En enda religiös rörelse här känner jag, som lyckats hålla sig i tredje led och det är 'Templarna'.» Så kallas i Palestina en tysk protestantisk sekt, som med pastor Hoffmann som ledare utvandrade från Württemberg. Hemma var allting så ruttet och syndigt, menade de. Från »Babylon», såsom de kallade sin hembygd, ville de utvandra till det Heliga landet för att där bygga ett Herrens tempel. Varje medlem skulle utgöra en sten i detta Herrens tempel, därav namnet »Templer», såsom det heter på tyska. Om dem sade nu Mrs Spafford-Vester, att de lyckats bibehålla sig i tredje led i Palestina. Hon fortsatte: »Jag har talat med mina barn och de har förklarat sig villiga att stanna här i Jerusalem och fortsätta, vad mina föräldrar begynt.» Och Mrs Spafford-Vester uttalade sin glädje över att kolonin såg ut att bli en av de få institutioner i Jerusalem, som kunde hålla sig i tredje led.

Men Mrs Spafford-Vester hade också annat på hjärtat. »Miss Granqvist», sade hon, »tro icke allt som berättas om oss i Jerusalem!» Och hon berörde frågan om att det under kolonins första tid i Jerusalem var förbjudet för dess medlemmar att leva såsom man och hustru. Hon kunde veta, att beställsamma tungor i Jerusalem berättat om att det i kolonin så noggrant hölls fast vid detta förbud, att äkta makar, ifall de brutit mot fordran på celibat, strängt tillrättavisades av ledarinnan, men att, när sedan hennes egna barn blevo vuxna, hon av partisk förkärlek för dem upphävde denna förordning och åter tillät ingående av äktenskap inom kolonin.

Mrs Spafford-Vester gav mig nu en annan belysning av frågan. »När mina föräldrar anlände till Jerusalem», sade hon, »så var

de ju till åren komna. De hade redan haft sitt liv, så att en asketisk livsföring då var naturlig för dem. Och när man säger, att min man länge och väl fick gå och vänta på mig, innan min mor upphävde celibatet, så var jag ju då så ung ännu. Jag har själv barn nu och jag förstår så väl min mor. Just på det sättet skulle jag också ha handlat i hennes ställe. Det var icke äktenskapet som sådant hon var emot.»

»Och Miss Granqvist», sade igen Mrs Spafford-Vester, »mina föräldrar kom hit för att göra allvar av och förverkliga Jesu lära om att älska sin nästa såsom sig själv. Men när man berättar att de kom till Jerusalem för att här invänta Kristi återkomst, så är det icke sant.» Mrs Spafford-Vester kunde ju förstå, att Jerusalemborna sörjt för att detta rykte kommit till mina öron. I själva verket hade jag fått mig till livs många banala historier om hur kolonisterna var morgon väntat Kristus vid soluppgången på Oljeberget. I Selma Lagerlöfs bok Jerusalem går också Gertrud morgon efter morgon tillbaka till Oljeberget, där hon stod i den tidiga morgonstunden för att »vara den första av alla människor, som såg Kristus komma framåtående i morgonens härlighet». Men märk väl att författarinnan även låter kolonisterna taga avstånd därifrån. »Kolonisterna föreställde henne», säger Selma Lagerlöf, »att det skulle skada dem, om människor finge se henne varje morgon ligga på knä på Oljeberget och invänta Kristi tillkommelse. Om hon fortsatte på detta sätt, skulle man börja säga om dem, att de voro vansinniga.» Litteraturhistorikerna ha icke alltid observerat detta. De ha begått felet att identifiera Gertruds religion med kolonisternas. Kolonisterna voro sammansatta av många olika element, och författarinnan belyser olika naturer och låter olika åsikter bryta sig mot varandra.

Selma Lagerlöf låter också den förändring av vissa principer inom kolonin, som Mrs Spafford-Vester här ovan berört, komma till sin rätt i romanen. Kolonin har i själva verket genomgått en ständig utveckling. Grundarinnan Mrs Spafford var en synnerligen klok och intelligent person med tillräcklig andlig rörlighet för att ha mod att ändra på sina fordringar enligt livets krav och hennes egen andliga tillväxt. Hennes trogna bruka tala om hennes »uppenbarelser», med vilka hon motiverade förändringar av sina egna bestämmelser, och de hade en blind tilltro till henne. Hennes dotter Mrs Bertha Spafford-Vester har samma rörliga intellekt och försöker likaså röja nya vägar och öppna

nya möjligheter för kolonin. Men hon har icke lyckats få alla med sig. Och där uppstod en splittring inom kolonin.

När jag våren 1931 i mars från hemlandet återvände till Jerusalem, var söndringen inom kolonin i full gång. Ungefär en fjärdedel av dess medlemmar hade på en gång förklarat, att de icke längre ansågo sig kunna stanna inom kolonin. Av dess till icke fullt ett hundratal uppgående medlemmar var det 11 fullvuxna och 12 barn, som på en gång utträdde ur densamma. Och de fordrade en delning av kolonins egendom mellan dem och de medlemmar, som stannade kvar. Då man icke kunde komma överens i godo, måste saken dragas inför domstol. Där voro många upprivande förhandlingar och många bittra diskussioner å ömse sidor. Saken väckte en pinsam uppmärksamhet inte bara i Jerusalem utan även långt utanför Palestinas gränser.

För att de utträdande under denna interimstid icke skulle behöva lida nöd, skedde där en temporär delning. Separatisterna fingo på sin lott ett av kolonins hus och beslöto att där inrätta ett pensionat. Huset kunde inrymma 12 gäster. Det låg mitt i en förtjusande gammaldags Jerusalemträdgård med urgamla olivträd, knotiga, buckliga och böjda och med soffor anlagda i stammarna. Att sitta under de stora olivträden i vintertid och värma sig i solen eller dricka kaffe med blommande petunior, som fröjdade ens ögon mitt i vintern, var bedårande. Händelsen ville att jag kom att bli en av pensionatets allra första gäster. Jag bodde där redan, innan det ännu var fullt iordningställt. Så blev jag ett vittne till den svåra kamp av yttre och inre art, som separatisterna hade att genomgå, när de efter att ha tillhört »ett de heligas samfund», där de levat skyddade och omhuldade i sin lilla stat i staten, skulle bryta sig en egen väg och lära sig den svåra konsten att föra livet på egen hand.

Det var både egendomligt och gripande att på nära håll bevittna den religionspsykologiska kris, de utträdande kolonisterna hade att genomgå. Där var en våldsam omvandling i åskådning och tänkesätt. För dem som alltid levat i gemenskap med andra och levat på andras auktoritet var det tragiskt att med ens bli tvungna att stå för sig själva, att tänka själva och förlita sig på sig själva. Men under trycket av det de genomlevde föll det liksom fjäll från deras ögon. Mycket av det de hittills skattat högt förlorade nu för dem i värde, medan å andra sidan nya värden uppstodo för dem. Livet i kolonin sågo de nu i ett helt annat ljus.

Denna omvärdering gällde också enskilda personer inom kolonin. Jag nämner såsom ett typiskt exempel predikanten Helgum. I romanen framstår han i en icke alldeles sympatisk dager. Jag förklarar det sålunda, att Selma Lagerlöf såg honom i Jerusalem under hans förnedringstid, när han som varit en religiös församlingsledare och kyrkoföreståndare i Chicago samt grundare av en filialförsamling i Sverige, icke i längden kunde finna sig i att bli degraderad och underordnad Mrs Spaffords auktoritet, men å andra sidan icke heller längre hade kraft att såsom han i sin ungdom gjort bryta sig en egen bana. Han var en föraktad och övergiven ledare. Den tiden missförstods han t. o. m. av sina närmaste anhöriga och förde en hård och bitter existens. Nu när de utträdande känna sig frigjorda från de band, som tidigare bundit deras tankar, se de på och bedöma Helgum helt annorlunda.

Föreståndarinnan för det pensionat, som de utträdande grundat, Mrs Huldah Beaumont, min värdinna, var en dotter till predikanten Helgum. En rar och god äldre kvinna, som medan pensionatet ännu ej var fullt iordningställt var där för att sticka täcken, var Helgums änka. Var dag besöktes pensionatet av ledaren för separatisterna Lewis Larson, svensk konsul i Jerusalem. Hans hustru Edit Larson var också hon en dotter till Helgum. Jag hade råkat mitt in bland äkta helgumianare.

I Selma Lagerlöfs roman är predikanten Helgum en något dunkel gestalt. Plötsligt och oförmedlat dyker han upp — en främling, ingen vet riktigt varifrån han kommer, man tror från Amerika, och ändå får han ett sådant avgörande inflytande på folket i Dalarne.

När jag nu var dag satt till bords med Helgums dotter, föll det sig helt naturligt att tala om honom. Jag upplystes om att hans verkliga namn var Olof Henrik Larson och att han var född den 8 februari 1842 i Lysekil i Bohuslän. En förmiddag förklarade Mrs Huldah Beaumont till min stora glädje, att nu ville hon ge mig en utförlig skildring av sin far och hans levnadsöden.

Mrs Huldah Beaumonts berättelse om predikanten Helgum lydde som följer:

»Som alldeles ung reste min far ut såsom sjöman. Senare stannade han i New York, där han studerade i navigationsskolan. Han ville bli sjökaptan. Men just innan han skulle avlägga sin slutexamen, överfölls han av starka tvivel. Var detta verk-

Samlingsrummet i centralkolonien.

ligen den väg Gud utstakat för honom? I sin ångest och för-
tvivlan bad han Gud om ett tecken. Strax därpå hade han en
dröm. I drömmen såg han en man, som nekande skakade på hu-
vudet. Han förstod att detta var det äskade tecknet och han
visste nu, att det icke var Guds vilja att han skulle bli sjökaptan.
Men å andra sidan hade han icke heller kraft att avbryta sina
studier. Han avlade sin examen — en utmärkt examen. Igen
begav han sig till sjöss och var näst kaptanen den främste på
båten. Men han kom ej över sina samvetskval. Hela tiden plå-
gades han av det förfärliga i att så trotsa Gud och handla tvärt-
emot det han visste vara Guds vilja. Så gav han upp sjömans-
livet och begynte med annat arbete. Han köpte sig en häst och
en vagn och arbetade för Libby's Express i Chicago.»

Kort därpå gifte han sig med Johanna Karolina Theleen. Hon
var bara 19 år och hemma i Örebro. Med henne fick han en dotter
Huldah Larson, nu Mrs Beaumont, som här berättar om sin far.
Ett par år senare föddes en gosse, som emellertid dog inom några
dagar. Hans födelse kostade även modern livet.

»Min mor var vacker som en docka», sade Mrs Huldah
Beaumont.

Det var vid tiden för hustruns död, som Olof Henrik Larson

Centralhemmets inre gård.

anslöt sig till Metodistkyrkan, där även dottern gick i söndagskola. Mrs Beaumont minns det därför, att hon var för liten för att kunna läsa i bok. Men fadern hade lärt henne utantill hela det fjortonde kapitlet av Johannes evangelium, och det läste hon upp utantill på ett möte i Metodistkyrkan. Och människorna voro så rörda över den lilla flickan, som kunde det långa kapitlet utantill, så Mrs Huldah Beaumont minns, hur de drogo henne över från den ena till den andra och de gävo hennes mycket pengar vid insamlingen av kollekt i kyrkan.

Hennes far var mycket allvarligt sinnad. Han brukade tala om, hur envar av besättningen, när han var sjöman på båten, fick sin andel av spritvaror. Men han ville inte förtära alkoholhaltiga drycker, så han gav alltid bort sin andel. I Metodistkyrkan kom han snart att tillhöra kyrkans »äldste».

Han kände sig emellertid icke längre tillfredsställd där. Fastän han icke heller såg någon annan kyrka, som vore bättre, sade han: »Jag går bort. Jag utträder ur kyrkan.» Hans dotter Huldah var vid denna tid 8 år gammal.

»Då flyttade», sade hon, »vi bort från det hus, där min mor dött, till en plats, där min far skulle sköta om ett stort hus.»

När hustrun dog, lät han skicka efter sina två systrar från Sverige. Tidigare hade han lyckats samla ihop så mycket pengar, att han i deras hemland kunnat köpa ett hus åt dem. Det sålde

de nu och kommo över till brodern i Amerika. Ehuru många personer erbjudit sig att adoptera hans dotter, ville han ej ge bort henne, utan hans systrar skulle sköta om henne. Han levde en tid ensam med sina systrar och de höllo bönemöten tillsammans.

»Så kom det några personer, som hört talas om att han lämnat kyrkan. De frågade honom, varför han hade gjort det. Han svarade att han ej längre kände sig tillfredsställd där. De sade sig ha känt detsamma. De slöt sig till honom och kom med på hans och hans systrars bönemöten. Ytterligare kom det tillskott från Sverige. Utan att man räknat därmed uppstod en församling.»

Mrs Beaumont fortsatte:

»Vi bodde inne i staden Chicago och de andra i Hyde Park, som den tiden låg utanför staden. Då bjöd de honom att komma och hålla bönemöten där. Sedan var där möten i olika hus hos olika församlingsmedlemmar.»

Till sist voro de så många, så de beslöto att samla ihop pengar och bygga en egen kyrka för att ej behöva gå från det ena huset till det andra.

»Då lade min far in däri alla besparingar, allt det som han och systrarna lyckats spara ihop. Och de andra gav, vad de kunde till kyrkan. Min far blev föreståndare för den. Det var han, som börjat denna rörelse, fastän han, när han lämnade Metodistkyrkan, icke haft en tanke på att grunda en egen församling.»

Ungefär fem år härefter gifte han sig med Matilda Helgstén från Dalarne. Hon skrev nu hem till föräldrarna om sitt giftermål med predikanten. Från sin hemtrakt fick hon till svar, att de så gärna skulle se, att predikanten komme över till dem. Där fanns många allvarliga personer, som innerligt bett till Gud, att han skulle skicka någon, som kunde vara dem till andlig hjälp.»

»Far och mor beslöt då», sade Mrs Huldah Beaumont, »att mor jämte en av medlemmarna, som var en väninna till henne, skulle resa dit över och se, hur det förhöll sig med saken.»

Skulle det vara så, att man verkligen ville ha predikanten dit över, så skulle far och dotter följa efter.

»Kort därpå erhöll han brev innehållande uppmaningen: 'Kom! Alla säga så: kom!' Då reste vi över år 1889.

Sen vi kommit fram, så dröjde det ej länge, förrän en liten församling bildat sig. Och möten hölls i många olika hus. Efter två års vistelse i Sverige reste vi, min far jämte familj, tillbaka till Amerika. Där var sedan brevväxling hela tiden. Och fem år se-

nare hörde vi om Spaffords, som en tid för affärers skull vistades i Chicago.»

De lärde nu känna Mrs Spafford och hennes anhängare. De hörde om hennes underbara upplevelse vid skeppsbrottet och hur detta blev anledningen till att hon jämte sina anhängare begivit sig till Jerusalem.

»De — Spaffords —», sade mig Helgums dotter, »var 9 personer från Jerusalem, där de då varit i 13 år. I Amerika stannade de i 2 år. Och vi blev bekanta med dem i slutet av tvåårsperioden. Och de var då 30 personer, ty i Amerika hade många nya medlemmar anslutit sig till dem. Bland andra hade min blivande man, Mr Beaumont, anslutit sig till dem.

Vi hörde om Mrs Spafford och hennes grupp, att de var så fromma. Och de skulle leva så heligt, att blott Jesus skulle vara deras föredöme. Paulus företrädde redan en förvanskad religion. Deras kristendom skulle vara renare och ursprungligare än hans.»

»Men Mrs Beaumont sade ju en gång», inföll jag nu, »att Er far personligen skattade Paulus mycket högt?»

»Ja, det är riktigt», medgav hon. »Han sade, att om jag blott vore så god som Paulus, vore jag nöjd. Men Mrs Spafford förklarade, att alla andra personer i bibeln hade felat — endast Jesus var utan synd. Han var idealet. Och hon sade alltid att Jesus, han hade följt den raka linjen.»

Mrs Beaumont tillade nu några ord på engelska: »Christ was the only straight line in the Bible. And they had to be another straight line, so that they the bride as well as the bridegroom had gone the straight line.»

»Jesus skulle vara vårt exempel, eller 'Jesus the standard', som man säger på engelska.

Och fastän min far personligen skattade Paulus mycket högt, sade han, att om dessa fromma människor säga, att han betecknar en lägre grad, så är det väl så. De vet visst bättre än han.

Vi gick till deras möten, icke hela församlingen på en gång, utan några en gång och andra en annan gång. Så tyckte vi alla, att de hade nått en högre ståndpunkt än vi hade. Till sist blev det så, att vi gick och sade, att vi kände, att de hade mycket mer andligt ljus än vi ägde.»

Nu hade den församling, där Larson (Helgum) var predikant, förutom ett kapell ett mycket stort hus till sitt förfogande. Men Jerusalemfararna bodde under sin tillfälliga vistelse i Chicago i

ett trångt litet hus, som de hyrt, då de ursprungligen voro blott 9 personer. Och nu voro de ju som sagt 30 personer.

»Så bjöd vi med vårt stora hus», sade Mrs Beaumont, »Spaffords att komma över till oss. Vi gav nu våra gäster de bästa rummen och flyttade själva över till vindsrum och bodde flere tillsammans i ett rum. Just den sommaren hade vi byggt rum även under kyrkan. Det var mycket vackrare och behagligare för sommaren. Och så hade vi dessutom vårt vanliga hus. Och alla de trettio kom över till oss och alla fick rum där. Det var den 22 november, som de kom över till oss. Och den 22 november var årsdagen av den dagen, då Mrs Spafford varit med om skeppsbrottet. Det råkade sig så.

Och sen i början av det nya året — det var i slutet av februari — begynte Mrs Spafford tala om, att nu hade de ordnat de affärer, för vilkas skull de kommit till Chicago. Nu skulle de vända tillbaka till Jerusalem.

'Jerusalem!' Det var för deras nya vänner som ett trollord. 'Finns det då verkligen ett Jerusalem på jorden?'

Och vi frågade, om vi kunde få följa med. Jag minns ännu. Där var en ung man ibland oss. Utan hatt på huvudet, som han var, gick han ut och sade entusiastiskt: 'Jag följer med nu genast!' En ung flicka sade: 'Jag packar ihop mina tillhörigheter och går!'

En sådan iver visade de nyvunna anhängarna i Chicago att få följa med till Jerusalem.

»Mrs Spafford sade då, att vi fick göra som vi ville. Men vi skulle noga betänka oss, innan vi definitivt beslöt oss för ett sådant steg. Det var många umbäranden, som väntade oss i Jerusalem. Där fanns ingen komfort.

Amerikanarna tycker om att sitta i en bekväm gungstol. Där skulle vi icke ha någon gungstol att sitta i. Vi skulle ej få äta den mat, vi blivit vana vid. De led stor nöd där. Vid frukosten mången gång visste man ej, vad middagen skulle bli och om man överhuvud fick någon middag. Allt detta blev kanske också vår lott, om vi följde med.

Så tyckte vi, att om de hade kunnat gå igenom sådana svårigheter, så kunde väl även vi göra det. Och hade de den rätta religionen, så kunde vi väl också gå igenom detsamma som de. — Vi hade inte någon riktig föreställning om livet där. Vi tänkte, att kanske var det i grottor de levde.»

Men när Mrs Spafford redogjort för förhållandena och svårigheterna i Jerusalem, så voro där också många, som blevo tveksamma eller helt övergåvo Jerusalemplanen. Bland annat den unge mannen, som förklarat sig färdig att genast följa med, om han så skulle utan hatt till Jerusalem — han var barhuvad vid det tillfället. Han stannade kvar. Och på talet om gungstolen tvekade också den unga flickan, som sagt, att hon genast skulle packa sina saker. Hennes bror gjorde slag i saken. Han sade, att han förbjöd henne att resa. Det bästa för henne vore att hon stannade kvar. Och hon blev hemma.

»Men avfällingarna var från den andra sidan», som Mrs Beaumont uttryckte sig. De tillhörde den grupp Chicagobor, som anslutit sig till Mrs Spafford, innan hon kom över till Larsons. Av hans parti svek ingen.

»Så hela vår församling följde med. Vi var ungefär 30 personer. Vi sålde vårt hus och fick så respengar för hela sällskapet. En av dem som följde med var en dam, som fått ett stort arv. Kolonisterna hade en stor skuld i Jerusalem. Med denna dams arv betalades den skulden.

Till Jerusalem anlände vi den 6 april 1896.»

»Och svenskarna från Dalarne?» frågade jag och fick till svar, att Mrs Huldah Beaumonts far och Mr Jakob Spafford, Mrs Spaffords adoptivson, begåvo sig att hämta svenskarna.

»De anlände på sommaren. — Jag tror, det var i augusti», sade hon och fortsatte:

»Och då började vi detta livet med att döma synd i oss själva men också i de andra, emedan man hos andra ännu bättre kunde se felen än hos sig själv. Vi skulle vara som speglar för varandra.»

Därpå följde en redogörelse för livet inom kolonin, hur de alltid hade att bekänna sina synder, hur de formligen gingo på jakt efter synder, som de kunde omtala. När de icke funno några verkliga sådana, tillade de sig själva i överdriven känslighet synder, som ingen grund hade. De hade att gå till moder Spafford — hon kallades »Mother». Och för henne skulle de yppa alla sina innersta tankar och redogöra för sina gärningar. Och hon hade rätt, att om hon så ville taga upp saken vid gemensamma möten.

»Vi genomgick en sådan förödmjukelse, som kanske ingen annan genomgått. Och inte nog därmed. Vi skulle också ge akt på de andra kolonisternas synder. Det var nödvändigt, sade Mrs

Spafford, för att vi skulle kunna utveckla oss till det vi ville. Vi trodde då, att det var så, och vi bekände allting, såsom hon önskade det. Vi tycker ju nu, att det ej var rätt att söka synder hos andra. Men vi var lärda, att det var nödvändigt, att vi skulle göra så, och vi gjorde det. Där fanns icke några hemligheter kolonisterna emellan. Sist och slutligen kände vi varandra så som väl ingen människa känner den andra — med allt detta bekännande. Och fanns där hos någon tvivel på, att allt detta vore rätt, så blev han utstött.»

Groende tvivel kunde icke heller anförtros till en annan, ty hade man sagt något, strax ansåg denna plikten och samvetet fordra att gå till deras »moder» för att berätta därom.

»Men det dröjde ej länge, förrän en man vid ett möte steg upp och sade, att han ej längre uthärdade detta livet och förklarade, att han ämnade resa tillbaka. Och allt emellanåt var det någon, som gav upp kampen och reste tillbaka. Så det blev som en prövningens ugn.

Mrs Spafford sade: 'Ja, det är en het strid och det är som en ugn, som är sjufalt upphettad (Daniel 3:10) och den som kan tåla det, han är skickad att kunna gå igenom den. Men de andra, som ej kunna det, de måste gå därifrån.'

Den som gav upp kampen, återfick inte några pengar, även om han medfört sådana till kolonin vid sitt inträde däri. Han måste börja igen i världen på nytt. Han var och förblev en utstött (ostracized). Och så fortgick det ända tills nu.»

»Och Er far?» frågade jag.

»När min far kom hit, gav han upp sin ledande ställning, han gav upp allting för detta ideal: den raka linjen (the straight line). Vi trodde, att om Gud hade de fullkomliga verktygen, så kunde han ock genomföra sitt verk och sina planer. Vi kunde icke veta, vad Gud ville med oss. Men vi skulle se till, att vi skulle bli fullkomliga verktyg, och kunde då vara försäkrade och vissa om, att han genom oss ville utföra stora ting.»

»Kände sig Mr Larson sedan tillfredsställd här?» frågade jag en annan gång, när även hans hustru var närvarande.

»Åh, han kände det så förfärligt. Han var som en utstött. Han levde i en liten 'barack' för sig och utövade yrket som smed, bara för att få vara isolerad. Och man såg ner på honom och klandrade honom», sade hans hustru.

»Han hade ofta ingenting att äta», tillade dottern, Mrs Beaumont.

»Åh!» sade igen den gamla frun. »Jag kokade mat åt honom och förde till honom att äta. Men vad jag klandrades därför! Jag älskade bara min man med en köttslig kärlek», sade ledarinnan. »Ja, nog ha vi levat under en sådan dom!» slöt den gamla, rara frun.

Blott några få år tidigare hade Helgums hustru och hans dotter icke kunnat tala på det viset. Intressant men egendomlig är den makt en stark personlighet haft över alla dessa människor, som så helt uppgivit sin egen personlighet, sin egen tankeförmåga, för att leva på en ledarinnas auktoritet. Genom att de ständigt skulle bekänna sina tankar för henne, visste hon precis var hon hade dem och kunde utöva det inflytande hon önskade. Dock insåg Mrs Spafford, sade Mrs Beaumont, att det myckna bekännandet och forskandet efter andras synder inte alltid ledde till ett gott, och så småningom satte hon en gräns därför.

Kolonisterna äro ett exempel på disciplinens makt att kunna binda även en människas innersta väsen. Så som deras ledarinna angav och gjorde det, så tänkte, kände, ville och handlade de. Blint och troget följde de, även när hon ändrade på sina principer och sitt system.

Som redan är sagt skulle kolonisterna först leva i strängt celibat. Enligt Mrs Beaumont hade stiftarinnan Mrs Anna Spafford förklarat, att de först skulle bli »mogna» till att kunna bilda familj.

»Och när Mr Vester under många år kom på besök till kolonin och icke upphörde med sin beundran för ledarinnans dotter Bertha Spafford, lät hon oss en dag veta, att nu var vi mogna till att bilda familj. Men ingen vet eller kan numera erinra sig, hur Mr Vester kom in i kolonin. Där har aldrig varit en formell upptagning.»

»Förekom detta annars då?» frågade jag.

»Mrs Spafford brukade anmäla för kolonisterna, att den och den vore villig att ansluta sig till oss.

När sedan Mr Vesters far dog och efterlämnade en liten butik och verkstad för olivträsaker, så blev frågan, om kolonin kunde upptaga den. Inte så, att vi ej skulle få göra affärer. Men det var liksom med familjelivet, att först när vi var mogna därför, skulle vi få bilda familj. Och först när vi på rätt vis kunde göra

affärer, så skulle vi få börja därmed. Och där var mycken bön och mycket grubbel. Hade vi nu verkligen kommit så långt, att vi nu på rätt vis kunde bedriva köpenskap? Och sist och slutligen förklarade Mrs Spafford, att tiden därför var kommen.»

Detta var början till deras affär »American Store», känd av alla turister i Jerusalem, och med filial i New York.

»Sedan Bertha Spafford och Mr Vester fått sitt eget hem, fick också småningom andra flytta ut från kolonin i hyrda hus, ifall de gifte sig.»

Så förblev kolonin icke på samma ståndpunkt som den varit på. Men vid alla förändringar var det kolonins stifterska, som tänkte och handlade för de andra och delgav dem, hur de i varje enskilt fall skulle göra. För hennes anhängare var det en fröjd att underordna sig, ty de tvivlade icke på att hon hade en högre och djupare insikt i tingen än de.

Och när så Mrs Gordon — eller såsom hennes verkliga namn var — Mrs Spafford — för alltid var borta, uppkom där flere viljor och olika åsikter bröto sig mot varandra. Och till sist brast sambandet.

Även tidigare hade det ju emellanåt hänt, att medlemmar av kolonin lämnat densamma. Men, såsom Mrs Beaumont sade, det hade då alltid gällt någon enskild medlem, och kolonin som sådan hade icke vidare haft några förpliktelser mot den utträdande. Vid den stora krisen efter stiftarinnans död inträffade det för första gången, att en hel stor grupp — ungefär fjärdedelen av medlemmarnas hela antal — på en gång gick bort och fordrade att få ut sin andel i egendomen. Kolonin skakade i sina grundvalar.

Det råder intet tvivel om att denna konflikt var den hårdaste prövning kolonisterna haft att genomgå. Tidigare hade anfallen mot dem kommit utifrån. Nu var där söndring inom deras eget läger. De som av grundarinnan fått i arv att det som fordras för att livet skall bli lika lätt som döden, det är enighet, enighet, enighet, ledo i hög grad av att där måste bli en söndring i deras krets. Både de som utträdde ur kolonin och de som stannade kvar där ledo mycket av att de råkat i konflikt med varandra.

Ledaren för separatisterna — konsul Larson — sade en gång till mig, att sedan han begynt grubbla på deras lilla samfund och varför det brustit, han på ett helt annat sätt än tidigare begynt att förstå de stora statsproblemen.

Olof Henrik Larson (predikanten Helgum) sittande. Bakom honom står hans andra hustru, Matilda Helgstén, från Dalarna. Bredvid henne står dottern i första giftet, Mrs Huldah Larson-Beaumont, som i artikeln berättar sin fars levnadshistoria. Sittande närmast en nu död dotter, bredvid henne hans dotter Edith, nu gift med svenske konsuln i Jerusalem Lewis Larson.

»Det har varit som en bil, där var del varit bra och bilen därför i sin helhet bra. Men tag sönder bilen och de enskilda delarna kunna intet uträtta!» menade han.

Detta var i själva verket en modern parallell till vad konsul Larsons svärfar Helgum enligt Selma Lagerlöf långt tidigare på grund av sin erfarenhet kommit till, när han började fundera över om det inte kunde vara något fel med kristendomen. Det kunde

vara med den som med ett tröskverk. Det hade från början varit felfritt, men så hade ett enda litet hjul eller en enda liten kugge gått sönder, så att hela verket stannat.

Efter det jag lämnat Palestina, har saken mellan kolonisterna och separatisterna definitivt ordnats. Moderkolonin utbetalade till de utträdande en bestämd summa per man och avstod en del av egendomen till dem. Därefter synes den ha fortsatt på samma linje som förut. Liksom tidigare utövar den välgörenhet, i det att den uppehåller ett barnhem, som fått namn efter kolonins stiftarinna och kallas »Anna Spafford Baby Home». Förutom de barn, som upptagas i hemmet, få också arabiska mödrar komma dit och få råd och hjälp i spädbarnsvård. Var jul får jag mig tillsänd en tryckt redogörelse för barnhemmets verksamhet av Mrs Bertha Spafford, som fortfarande är den ledande kraften inom kolonin.

Vad sedan separatisterna beträffar, så berättade mig konsul Larson, medan jag ännu var i Jerusalem, att hans äldste son, som studerade i London, skrivit hem om sin önskan att bli medlem av den engelska högkyrkan. Föräldrarna icke blott gillade ett sådant steg utan hyste också själva stark lust att följa sonens exempel. I så fall bleve det en utveckling, som går i cirkel, om de som för 40 år sedan ansågo sig böra utträda ur den svenska statskyrkan för att leva ett fritt religiöst liv enligt egna principer, genom att inträda i den engelska högkyrkan nu igen frivilligt skulle underordna sig en mäktig kyrkas auktoritet.

Vad återigen Helgums dotter, Mrs Huldah Beaumont, beträffar, så har hon nyligen i ett brev meddelat mig, att hon och hennes man senaste sommar voro i Europa och då också deltog i de stora gruppmötena i Oxford i England. Både hon och hennes man ha anslutit sig till Oxfordrörelsen, och därigenom ha de, säger hon, helt övervunnit den bitterhet, som de under de svåra kampåren icke kunde undgå att känna gentemot moderkolonin. Hon skriver, att Oxfordrörelsen blivit dem till stor välsignelse.

Hur ljus den uppfattning var, som Selma Lagerlöf fått av Amerikanska kolonin, därom har hon med odisputabel tydlighet vittnat i sitt stora tal vid den ekumeniska kongressen i Stockholm. När den stora svenska författarinnan år 1899—1900 endast tre till fyra år efter Dalafolkets utvandring såg och besökte kolonin i Jerusalem, rådde där frid och harmoni inom densamma. Det är

naturligt att hon icke bara som den idealist utan också som den realist hon är, skulle få och ge en klar och ogrumlad spegelbild av kolonin, dess medlemmar och livet inom densamma. När jag var där, var spegelglaset krossat. Den bild, som jag givit, har därför också icke kunnat vara så hel utan såsom när man ser något avspeglas i ett spegelglas, som gått i skärvor. Men man kan undra, när det var mer intressant att bliva i tillfälle att iakttaga kolonin: i början av dess utveckling, när lågan av den religiösa hänförelsens eld ännu brann klar, levande och hög, eller för några år sedan, när kolonins medlemmar återigen stodo vid en vändpunkt och frågande sökte en förklaring till sig själva, sitt sjäsliv, sin livsinställning både tidigare och nu. Säkert är att man fick tillfälle att blicka djupare än någonsin tidigare och kanske också än någonsin senare. Just för att deras sjäsliv var så splittrat, hade de ett starkt behov av att meddela sig med andra.

För min del fick jag det nu klarare än någonsin förr, att det kan finnas fall, om vilka det gäller, att där två eller flere träta, så har ingen skulden. Det kan vara goda och ärliga och förträffliga människor å ömse sidor, men genom ogynnsamma konstellationer kan där ändå komma till en konflikt. Ingen av oss kan gå riktigt säker för, när han eller hon alldeles mot sin egen vilja står mitt inne i svåra livskonflikter. Så som jag såg det, skulle jag icke kunna säga, att någon av de enskilda kolonisterna skulle haft skulden till konflikten. Här lågo djupare orsaker än de enskilda kunde rå med och bemästra eller vara ansvariga för. Den yttersta orsaken till konflikten låg utanför de enskilda individernas makt och vilja. — En strid om läran var det icke.

Utän att här gå in på detaljer skulle jag vilja påminna om Selma Lagerlöfs ord, att Amerikanska kolonin förverkligat urkristendomens kärleksideal, och sammanställa dem med Kierkegaards en gång uttalade paradox om att kristendomen icke längre existerar, varmed han ville betona, hur långt vi i själva verket avlägsnat oss från urkristendomens ideal. Nu ha alltid funnits och skola alltid komma personer, som betona vikten av att återgå till urkristendomen. Det råder intet tvivel om att Amerikanska kolonin eftersträvat detta i allra högsta grad. Stiftarinnan gick ju så långt, att hon med förbigående av Paulus, som hon ansåg redan ha en förvanskad religion, ville bygga direkt på Kristi förkunnelse i liv och lära. Inom kolonin ha också mött samma ten-

denser och problem, som möta inom urkristendomen: egendoms-gemenskap, gemensamma måltider och celibat. Inom urkristen-
domen förklarades detta av de kiliastiska förväntningarna, tron
på Kristi snara återkomst. Men när dessa förväntningar mer eller
mindre skötos i bakgrunden och kristendomen i många stycken
omskapades, så att där blev en radikal förändring av den, låg
det kanske i en nödvändig utvecklings gång. Så visade det sig
också redan på ett mycket tidigt stadium nödvändigt för kolonin
att med bibehållandet av sitt grundideal ändra på detaljer. Men
när även efter stiftarinnans död förändringar måste vidtagas,
ypade sig olika meningar om hur långt man i varje enskilt fall
kunde gå utan att skada grundidén. Ytterst var detta orsaken
till att det kom till en kris. Hur psykologiskt intressanta än de
detaljer voro, som kolonisterna framhöllo, voro dessa likväl av
underordnad betydelse. För min del tror jag att kolonin i smått
genomgått en motsvarande utveckling som den tidiga kristen-
domen. Här bör således finnas paralleller för studium och för-
ståelse därav. Jag är övertygad om att ur den synpunkten vore
ett metodiskt och ingående studium av liknande företeelser och
institutioner som Amerikanska kolonin av stort religionspsyko-
logiskt och religionshistoriskt värde.